

RECENZJE

***Zdrowie publiczne w zarysie*, pod red. Moniki Zysnarskiej, Tomasza Maksymiuka, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, Poznań 2015, ss. 128.**

Książka *Zdrowie publiczne w zarysie* pod redakcją Moniki Zysnarskiej i Tomasza Maksymiuka ukazała się w grudniu 2015 roku. Podręcznik kierowany jest przede wszystkim do studentów Wydziału Nauk o Zdrowiu, a także wszystkich innych osób zainteresowanych niniejszą tematyką. Autorzy poświęcają najważniejszym aspektom zdrowia publicznego dziewięć rozdziałów, wspierając się jak najbardziej aktualnym piśmiennictwem w tym zakresie.

Rozdział pierwszy „Zdrowie publiczne – cele, struktura, podstawowe pojęcia. [...]” wprowadza Czytelnika w wymienione zagadnienia ze szczególnym uwzględnieniem rysu historycznego. Główne obszary oraz potrzeby tej dyscypliny są wymieniane w formie podpunktów, a całość ilustrowana jest czytelnymi wizualizacjami. Autorka poświęca miejsce na wyjaśnienie najważniejszych terminów, omówienie pojęć z ich podziałem i odniesieniem do aktualnej polityki zdrowotnej. Przybliży także cele programów naukowo-badawczych związanych z chorobami stanowiącymi przyczynę największej umieralności i prowadzonych na terenie naszego kraju w ciągu ostatnich lat. To właśnie chorobom układu sercowo-naczyniowego oraz chorobom nowotworowym w kontekście zdrowia publicznego Izabella Kara poświęca ostatnią część rozdziału.

W kolejnym rozdziale Monika Zysnarska próbuje wskazać miejsce polityki zdrowotnej wobec słabych stron, szans oraz zagrożeń polskiego systemu opieki zdrowotnej. Autorka z sukcesem wyjaśnia Czytelnikowi aktualne miejsce „zdrowia publicznego” z uwzględnieniem wdrożonych do dnia publikacji założeń oraz tych, które czekają na realizację. W rozdziale znalazło się także wyjaśnienie analiz PEST i SWOT najczęściej wykorzystywanych do oceny otoczenia i funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej. Wyjaśnione są też mechanizmy procedur konkursowych zgodne z aktualnymi rozporządzeniami.

Trzeci rozdział autorstwa Izabelli Kary w większości poświęcony jest Światowej Organizacji Zdrowia. Omówiono rys historyczny, podział administracyjny, nakreślone przez lata cele, zrealizowane programy, wytyczone szlaki. Temat został opracowany w ujęciu ogólnoświatowym, Unii Europejskiej oraz Polski z uwzględnieniem Narodowego Programu Zdrowia.

W tekście pt. „Ubezpieczenia zdrowotne oraz sytuacje kryzysowe w systemie opieki zdrowotnej” Wiesław Kalupa opisuje zmiany w tym zakresie na podstawie wydawanych ustaw z ich przystępnym omówieniem. Niezwykle ciekawym jest porównanie polskiego systemu ubezpieczeń zdrowotnych do systemów panujących w niektórych krajach Unii Europejskiej, a także Australii i Stanach Zjednoczonych. Ta, zawierająca wiele szczegółowych informacji, analiza nakłania Czytelnika do zastanowienia nad wskazanymi różnicami oraz ewentualnymi możliwościami zmian w obrębie polskiego systemu, by zoptymalizować jego funkcjonowanie. Druga część rozdziału poświęcona jest problematyce sytuacji kryzysowych w systemie opieki zdrowotnej – spojrzenie syntetyczne, przejrzyste, zawierające najważniejsze wiadomości w formie podpunktów umożliwiających Czytelnikowi szybkie wyciągnięcie wniosków.

Rozdział piąty, którego współautorami są Jędrzej Skrzypczak oraz Tomasz Maksymiuk traktuje o miejscu lekarza w systemie prawa medycznego. Po przedłożeniu właściwych tematyce aktów normatywnych Autorzy rozszerzają wybrane zagadnienia. Najważniejsze

obowiązki i prawa lekarzy omówione są przede wszystkim w aspekcie Kodeksu etyki lekarskiej. Najwięcej miejsca poświęcono obowiązkowi informowania pacjenta zarówno o sposobach/możliwościach diagnostycznych i związanym z nimi ryzyku oraz, co szczególnie istotne, jego stanie zdrowia. Warty przypomnienia są też sytuacje szczególne, w których pacjent jest nieprzytomny, niezdolny do zrozumienia znaczenia informacji, lub nie chce być informowany o stanie swojego zdrowia. Z rozdziału Czytelnik poszerzy także wiedzę na temat przymusu leczenia oraz tajemnicy lekarskiej, a także sytuacji, w których lekarz zostaje z niej zwolniony.

W rozdziale pt. „Promocja zdrowia w miejscu pracy – nowe zadania dla lekarza i pielęgniarki”, Renata Adamek przedstawia problematykę związaną z aktualnym sposobem funkcjonowania jednostek, tj. lekarzy i pielęgniarek w systemie opieki zdrowotnej w aspekcie zdrowia publicznego. Jak słusznie zauważa Autorka „W Polsce podejście do ochrony zdrowia pracujących nie jest wystarczająco silnie zaznaczone w *Narodowym programie zdrowia*, zaś skuteczna i właściwie wdrożona opieka zdrowotna pracujących wraz z promocją zdrowia w miejscu pracy może poprawić zdrowie populacji”. Zgodnie z tym założeniem opisano sytuację panującą aktualnie na rynku pracy w aspekcie zdrowia pracowników, przybliżono programy promocji zdrowia z wyliczeniem przeszkód w ich realizacji.

Siądmy rozdział autorstwa Tomasza Maksymiuka poświęcony jest miernikom zdrowia populacji oraz modelom opieki zdrowotnej na świecie. Pierwszą część stanowi podział oraz omówienie mierników bezpośrednich i pośrednich z wyjaśnieniem składowych jak czynniki epidemiologiczne. Autor wymienia szereg przykładów doskonale ilustrujących potrzebę takich analiz oraz ich późniejsze wykorzystanie nie tylko w ujęciu medycznym, lecz także społecznym w obrębie wielu placówek i instytucji. Drugim podrozdziałem jest przybliżenie systemów opieki zdrowotnej na świecie. Autor, po zwięzłym wprowadzeniu historycznym, opisuje pięć najważniejszych modeli, z którymi Czytelnik mógł zaznajomić się już w rozdziale czwartym.

W ostatnim rozdziale Leszek Bartkowiak podejmuje temat polityki lekowej w ujęciu zdrowia publicznego. W syntetyczny sposób przybliża definicje, cele, narzędzia polityki lekowej; charakterystykę i specyfikę oraz uczestników rynku lekowego. Wyjaśnia także różnice między nazwami „lek oryginalny”, „generyk”, „kongeneryk”. Przedstawia także treści ustaw na podstawie których ustalane są ceny leków z porównaniem wydatków ponoszonych na ten cel przez polskiego oraz innych pacjentów Unii Europejskiej.

Publikacja, niewątpliwie godna polecenia, stanowi ważne uzupełnienie wiedzy związanej ze zdrowiem publicznym, dając solidne podstawy do dalszego zgłębiania interesujących Czytelnika zagadnień. Licząca nieco ponad sto dwadzieścia stron pozycja jest przejrzysta, a drobne niedociągnięcia interpunkcyjne nie mają żadnego wpływu na całość książki. Lektura przystępna, skłaniająca do spojrzenia na temat przez pryzmat jednostki oraz w szerokim publicznym kontekście.

Anna STĘPNIEWSKA

Zawody zaufania publicznego? Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy, pod red. Jacka Sobczaka, Jędrzeja Skrzypczaka, Moniki Urbaniak, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015, ss. 370.

Podstawę reżimu prawnego dla zawodów zaufania publicznego stanowi art. 17 Konstytucji RP. Umożliwia on tworzenie samorządów zawodowych, których głównym zadaniem jest sprawowanie pieczy nad prawidłowym wykonywaniem określonego zawodu. Narzędziem służącym do realizacji tego celu jest niewątpliwie działalność organów samorządu w przedmiocie odpowiedzialności wewnątrz korporacyjnej. Wydana przed Wydawnictwo Nauka i Innowacje monografia *Zawody zaufania publicznego? Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy* podejmuje właśnie tę problematykę. Autorzy, zgromadzeni pod redakcją Jacka Sobczaka, Jędrzeja Skrzypczaka oraz Moniki Urbaniak prezentują najważniejsze aspekty związane z odpowiedzialnością korporacyjną dwóch zawodów zaufania publicznego – radcy prawnego jako przedstawiciela zawodów prawniczych oraz lekarza jako reprezentanta zawodów medycznych.

Publikacja podzielona została na trzy części. Pierwsza z nich, zatytułowana „Zawody zaufania publicznego”, dotyka istoty tego pojęcia i podejmuje najważniejsze kwestie z nim związane. Części kolejne obejmują problematykę odpowiedzialności osób wykonujących zawody zaufania publicznego przed organami samorządu zawodowego – część druga traktuje o odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych, a część trzecia o odpowiedzialności zawodowej lekarzy.

Pierwsza część omawianej pozycji zawiera artykuły poświęcone zawodom zaufania publicznego w ogólności. Zaprezentowano w niej analizę historii samorządów prawniczych w Polsce oraz reżimu prawnego dotyczącego zawodów regulowanych w Unii Europejskiej. Podjęto problematykę regulacji konstytucyjnej zawodów zaufania publicznego. Ponadto rozważone zostały podstawowe aspekty umów o świadczenie usług przez lekarzy i radców prawnych oraz unormowania dotyczące reklamy zawodów zaufania publicznego. Omówiono również problem odpowiedzialności w kontekście namysłu Romana Ingardena nad jej podstawami ontycznymi. W ostatnim zaś artykule dokonano analizy porównawczej dwóch samorządów zawodowych – adwokatów oraz diagnostów laboratoryjnych.

Kolejna część publikacji poświęcona została, jak wskazano wyżej, odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych. Składają się na nią dwa artykuły. Pierwszy z nich, autorstwa Moniki Urbaniak, podejmuje zagadnienie odpowiedzialności zawodowej radców prawnych w kontekście praktyki orzeczniczej Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w Poznaniu. Natomiast artykuł Norberta Gilla dotyczy problematyki konfliktu interesów w odniesieniu do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Ostatnią, trzecią część pozycji otwiera artykuł Romualda Krajewskiego poświęcony odpowiedzialności zawodowej lekarzy w wybranych państwach Europy i świata. Autor przedstawia w nim podstawowe zasady postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej w państwach systemu kontynentalnego i *common law*. Analiza różnych porządków prawnych pozwala mu na sformułowanie katalogu zasad ogólnych, charakterystycznych dla wszystkich państw poddanych badaniu. Należą do nich m.in. oparcie odpowiedzialności na naruszeniu zasad etycznych czy porównywalne katalogi kar – od upomnienia aż do pozbawienia prawa wykonywania zawodu.

Podstawy prawne odpowiedzialności zawodowej lekarzy i lekarzy dentyków w Polsce to temat podjęty w artykule Jędrzeja Skrzypczaka. Autor prezentuje w nim bogatą historię samorządu zawodowego lekarzy w Polsce, z którą immamentnie wiążą się zagadnienia od-

powiedzialności oraz deontologii zawodowej. Artykuł przybliży zasady postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej począwszy od okresu zaborów, przez II Rzeczpospolitą aż do czasów obecnych. Autor w oparciu o analizę historycznoprawną oraz orzecznictwo, w szczególności Trybunału Konstytucyjnego, przedstawia aktualny stan prawny i określa rolę odpowiedzialności zawodowej lekarzy we współczesnej Polsce.

Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz podejmuje w swoim artykule problem odpowiedzialności za tajemnice pacjenta w związku ze zmianami w obrocie informacjami w ochronie zdrowia. Autorka konfrontuje postępującą informatyzację w służbie zdrowia z prawami pacjenta, w tym prawem do zachowania tajemnicy lekarskiej oraz prawem do dokumentacji medycznej. Głównym przedmiotem jej analizy staje się ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. *o systemie informacji w ochronie zdrowia* i wprowadzane przez nią instytucje. Ponadto w artykule poruszone zostaje zagadnienie telemedycyny i zagrożenia, jakie niesie w związku z potrzebą ochrony danych pacjenta.

W kolejnym artykule Magdalena Zamroczyńska poddaje analizie postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarza z punktu widzenia znowelizowanego Kodeksu postępowania karnego. Głównym przedmiotem jej badań staje się odpowiednie stosowanie nowej procedury karnej w zakresie inicjatywy dowodowej i postępowania dowodowego. Autorka wskazuje na elementy kontradiktoryjne, które mimo przyjętego w ustawie z dnia 2 grudnia 2009 r. *o izbach lekarskich* inkwizycyjnego modelu postępowania, znajdują zastosowanie w działalności organów odpowiedzialności zawodowej.

Paulina Tomaszewska i Grzegorz Wrona prezentują w swoim artykule zagadnienie wykorzystania wizerunku lekarza w reklamie. Autorzy, biorąc za podstawę ustawę z dnia 6 września 2001 r. – *Prawo farmaceutyczne* oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/83/WE, przedstawiają ograniczenia, jakie polski system prawny nakłada na lekarzy pragnących wystąpić w reklamie produktu leczniczego czy suplementu diety. Oprócz analizy norm powszechnie obowiązujących w artykule przedstawiono również problematykę wykorzystania wizerunku lekarza w reklamie z punktu widzenia norm etycznych z Kodeksem etyki lekarskiej na czele.

Ostatni artykuł – autorstwa Mikołaja Maślińskiego i Grzegorza Wrony przybliży zagadnienie opinii biegłego jako dowodu w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej. Autorzy podejmują się odpowiedzi na pytanie czy opinia biegłego to dowód zbędny w postępowaniu przed sądami lekarskimi. Analizując obowiązujący stan prawny oraz przytaczając argumenty funkcjonalne zaprzeczają powyższej tezie. Podkreślają jednocześnie istotną rolę, jaką opinia biegłego odgrywa w postępowaniu przed organami odpowiedzialności zawodowej.

Monografia *Zawody zaufania publicznego? Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy* stanowi ważny głos w dyskusji nad statusem zawodów zaufania publicznego. Autorzy zidentyfikowali w niej wiele problemów, z którymi zmagać się muszą zarówno same samorządy zawodowe, jak i ich członkowie.

Małgorzata RADKOWSKA

Praktyczne aspekty prawa medycznego, pod red. Moniki Urbaniak, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015, ss. 246.

Prawo medyczne stanowi stosunkowo młodą, ale dynamicznie rozwijającą się dziedzinę prawa. Niniejsza monografia, zgodnie z założeniami redaktora, to zbiór analiz wybranych, bardzo aktualnych i budzących zarówno zainteresowanie, jak i pewne kontrowersje, zagadnień dotyczących prawa medycznego. Przedstawione zagadnienia prawne powiązane są z analizą problematyki medycznej, tak więc omawiana książka stanowi interesujące źródło informacji zarówno dla prawników, którzy w swojej pracy spotykają się z tematyką prawa medycznego, jak i lekarzy oraz innych osób wykonujących zawody medyczne, którzy mogą wykorzystywać przepisy prawa w praktyce.

W pierwszym, z dwunastu artykułów, zatytułowanym *Sprzeciw pro futuro. Problemy stosowania prawa ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji przymusowych*, którego autorką jest prof. Joanna Haberko, przedstawiono problematykę związaną z kwestią obowiązku pozyskania przez lekarza zgody na leczenie pacjenta. Pani Profesor prezentuje również pogląd na to, jak należy postąpić, kiedy pacjent, zwłaszcza ten nieprzytomny bądź niezdolny do świadomego wyrażania decyzji, nie jest w stanie zdecydować o swoim losie. Ponadto możemy tu przeczytać o odmienności znaczenia dwóch wydawałoby się zbliżonych pojęć, jak odmowa udzielenia zgody oraz sprzeciw. Dodatkowo Autorka określiła grono podmiotowe, które zdolne jest do decydowania o procesie swojego leczenia oraz wyjątki z tym związane. W dalszej części artykułu znajdujemy omówienie propozycji zastosowania oświadczeń woli w Polsce i projektów, które w tej materii pojawiły się na przestrzeni dziejów: formy oświadczeń *pro futuro* i ich odwołanie, zgodę jako uzewnętrzniony przejaw woli podmiotu, wpływ pacjenta na skuteczność czynności, jaką jest zgoda czy sprzeciw oraz postępowanie z nieprzytomnym pacjentem.

Rozdział drugi, *O potrzebie ratyfikacji Europejskiej Konwencji Bioetycznej*, autorstwa prof. nadzw. dr hab. Jędrzeja Skrzypczaka, porusza kwestię swobody korzystania z nowych technologii medycznych, ich rodzajów i niebezpieczeństw z nimi związanych. Pan Profesor pisze dalej o obowiązku uregulowania tej swobody poprzez zastosowanie norm prawnych mających na celu ochronę praw człowieka i godności istoty ludzkiej. Autor tekstu w przystępny sposób przybliży czytelnikom *Europejską Konwencję Bioetyczną*, która pomimo podpisania jej przez RP, nie została przez Polskę ratyfikowana. W sposób jednoznaczny i klarowny ukazuje budowę Konwencji, wskazuje wagę oraz treść zawartych w niej rozwiązań oraz zawiera zdecydowane stanowisko w sprawie potrzeby ratyfikacji tego aktu prawnego przez Polskę oraz argumenty na poparcie tej tezy. Ponadto w artykule znajdujemy również zauważone przez Autora luki prawne w polskim ustawodawstwie, które powinny zostać uzupełnione, ale które jednak nie stoją na przeszkodzie ratyfikacji tego dokumentu przez nasze państwo.

Prawo do transplantacji, artykuł przygotowany przez prof. zw. dr. hab. Jacka Sobczaka, odnosi się do zagadnienia transplantacji oraz do związanej z tą tematyką problematyki prawnej. Już na samym początku Autor porusza skomplikowaną sprawę ujęcia całego zagadnienia transplantacji w normy prawne. Czołowe miejsce w artykule zajmuje próba zdefiniowania procesu transplantacji, zakresu prawa dawcy do dysponowania komórkami, tkankami i narządami na cele transplantacji oraz kwestii istnienia „prawa do transplantacji”. Znajdujemy tu również informacje, które punkty z przedmiotowej tematyki zostały uregulowane w prawie polskim (odnośniki do odpowiednich aktów prawnych), a także listę instytucji zajmujących się tą dziedziną.

Czwarty rozdział omawianej książki, *Specyfika postępowania przed Wojewódzką Komisją do spraw Orzekania o Zdarzeniach Medycznych*, autorstwa dr hab. Moniki Urbaniak, porusza możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za szkody wynikłe z tzw. zdarzeń medycznych. W artykule znajdujemy idee służące wprowadzeniu tej instytucji, schemat i specyfikę postępowania przed nią oraz jej wady i zalety. Ponadto Autorka przybliży czytelnikom różne koncepcje dotyczące rozstrzygnięcia charakteru tej jednostki, poprzez charakterystykę jej wiodących cech i przyporządkowywanie ich do odpowiednich gałęzi prawa. Wszystko to sprawia, że artykuł może stanowić zbiór informacji zarówno dla potencjalnej osoby chcącej skorzystać z tej instytucji, jak również osoby ze środowiska medycznego oraz przedstawicieli zawodów prawniczych. W końcowej części artykułu przeczytamy o popularności omawianej Komisji na przestrzeni kilku lat. Znajdziemy tu również informacje dotyczące prawidłowo sporządzonego wniosku, wysokości odszkodowań uzyskiwanych przed Komisją oraz możliwości zakończenia takiego postępowania.

Naruszenie prawa do informacji i wyrażania świadomej zgody jako podstawa roszczeń majątkowych, to zagadnienie zaprezentowane przez dr hab. Justynę Zajdel, która wskazuje w nim na istotny problem zarówno z perspektywy praktyków wykonujących zawody lekarskie, osób zajmujących się prawem medycznym, jak i samych pacjentów. Autorka, już we wprowadzeniu, podkreśla wagę wyrażenia zgody przez pacjenta oraz trudności w zawodzie lekarza związane z podjęciem decyzji odnośnie udzielania lub zaniechania świadczeń zdrowotnych. W dalszej części czytelnicy zostają zapoznani z terminem tzw. „ryzyka zdrowotnego”, mogą również poznać przykłady rozwiązań omawianego problemu poprzez analizę orzeczeń Sądu Najwyższego, a także przeczytać o różnicowaniu pojęć zgody świadomej i zgody poinformowanej. Dowiemy się jakie są różnice pomiędzy tymi pojęciami oraz jak wygląda proces wyrażenia zgody na zabieg medyczny w poszczególnych państwach Europy. Zostaniemy poinformowani o odpowiedzialności za naruszenie prawa pacjenta do informacji, regulacji z tym związanej, a także poglądów Sądu Najwyższego w tej kwestii. Dzięki przybliżeniu wyroków SN, artykuł w sposób klarowny uświadamia czytelnikowi ogrom odpowiedzialności spoczywającej na lekarzu, niezaprzeczalne prawo pacjenta do korzystania z tego prawa, jakim jest informacja oraz konsekwencję naruszenia autonomii pacjenta w tym zakresie. Ciekawym problemem poruszonym przez dr hab. Justynę Zajdel jest również kwestia czy szkoda niemajątkowa wynikająca z deliktowego naruszenia prawa pacjenta powinna być rekompensowana środkami finansowymi. Autorka przedstawiła swój punkt widzenia oraz przytoczyła kilka wyroków w tym temacie. Ostatnie zagadnienie poruszone w artykule stanowi naruszenie prawa pacjenta, a model informacyjny w prawie medycznym. Dr hab. Justyna Zajdel wskazuje w nim na braki ustawowe w tym zakresie, podając konkretne przykłady wraz z możliwymi rozwiązaniami, zwłaszcza jeśli chodzi o samo prawo zadośćuczynienia za naruszenie prawa do informacji.

Dr nauk prawnych Radosław Tymiński prezentuje *Szczególne przypadki powiązań kausalnych w sprawach o błędy medyczne*. Tekst ten wprowadza czytelnika w problematykę występowania odpowiedzialności cywilnej w sprawach o błędy medyczne. Autor w swoich rozważaniach podkreśla wagę ustalenia przede wszystkim faktu zaistnienia koniecznego związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem wywołującym szkodę a jego skutkiem oraz adekwatności związku przyczynowego. W swoim artykule Autor przybliży czytelnikowi istotę związku przyczynowego, specyfikę spraw o błędy medyczne oraz podstawowe problemy pojawiające się podczas rozpatrywania spraw w tej dziedzinie (m.in. wieloprzyczynowość). Takie przedstawienie problemu powoduje przejrzystość tekstu dla czytelnika i świadomy odbiór omawianego artykułu. Bardzo interesujące, zwłaszcza z punktu widzenia

praktyków prawa medycznego, są również wskazania Autora na konsekwencje wystąpienia wieloprzyczynowości i jego znaczenia dla wyniku procesu oraz pojawienia się kolejnej, nowej przyczyny podczas jego trwania. Ostatnim, ale równie ważnym zagadnieniem podnoszonym w artykule jest ciężar dowodu istnienia związku przyczynowego w sprawach o błędy medyczne, trudności związane z jego dowodzeniem oraz cechy charakterystyczne „dobrego” związku przyczynowego, wypracowane na podstawie orzecznictwa SN.

Siódmy artykuł w przedmiotowej książce zatytułowany jest: *Czy szpital może pobierać opłaty od pacjentów? Rozważania wokół leczenia odpłatnego przez publiczne podmioty lecznicze*. Jego autorem jest dr nauk prawnych Maciej Dercz. Podjął się on rozważań na temat pobierania opłat przez samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej od osób objętych powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym. Autor w swoim artykule podkreśla przede wszystkim niejednoznaczność uregulowania tej kwestii przez ustawodawcę oraz problemy praktyczne z tego wynikające. Artykuł podzielony jest na trzy części, kolejno wskazujące: przepisy podkreślające zasady finansowe, na jakich działają szpizy, przepisy odnoszące się do ogólnych zasad finansowej działalności podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz regulacje odnoszące się do zasad finansowych na jakich oparto udzielanie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą, świadczeń opieki zdrowotnej ubezpieczonym. Każda z części zawiera podstawę prawną, jej omówienie, a także poglądy Autora wraz z argumentami na zawarte w tytule pytanie.

Obowiązki podmiotu leczniczego w zakresie przestrzegania praw pacjenta zaprezentował radca prawny Tomasz Rek. Autor najpierw wprowadza czytelnika w tematykę samego obowiązku respektowania praw pacjenta, następnie wymienia źródła praw pacjenta oraz ustawy, w których znajduje się ich unormowanie. Znaczną część artykułu poświęcona jest tzw. realizatorowi świadczeń zdrowotnych, tj. podmiotowi leczniczemu. W tej części Autor wskazuje przede wszystkim, kogo można rozumieć jako adresata norm odnoszących się do podmiotu leczniczego, a co za tym idzie, na kim spoczywa w pierwszej kolejności obowiązek respektowania praw pacjenta oraz na czym ten obowiązek ma polegać. W końcowej części artykułu Autor porusza kwestię odpowiedzialności za naruszenie tych obowiązków.

Kolejny artykuł, *Odpowiedzialność lekarza z tytułu czynu niedozwolonego*, autorstwa prof. dr hab. Elwiry Marszałkowskiej-Krześ, porusza budzący powszechne zainteresowanie temat, jakim jest odpowiedzialność lekarza. Autorka, dzieląc swój tekst na części oraz dodając do tego graficzne przedstawienie omawianych zagadnień, w sposób jasny i przystępny przybliży odbiorcom tematykę artykułu. Porusza tu takie kwestie, jak: zagadnienia ogólne odpowiedzialności lekarza, odpowiedzialność deliktowa lekarza, zdarzenia, z którymi ustawa wiąże obowiązek odszkodowawczy lekarza, błąd medyczny, szkoda oraz związek przyczynowy. Każdy z wyodrębnionych podrozdziałów składa się z przybliżenia omawianego problemu, podstawy prawnej, a także odnośników do literatury pozwalającej jeszcze lepiej zgłębić rzeczony zagadnienia. Dzięki objaśnieniu podstawowych terminów używanych powszechnie w prawie medycznym omawiany artykuł stanowi przydatne kompendium wiedzy dla osób mających do czynienia z tą dziedziną prawa.

Radca prawny Agnieszka Pachciarz w artykule pt. *Wycena świadczeń zdrowotnych według nowych zasad*, przede wszystkim prezentuje czytelnikom nowelizację ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (która weszła w życie 1 stycznia 2015 r.). W swoim artykule Autorka zestawiała stary stan prawny oraz stan prawny obowiązujący od czasu nowelizacji, jednocześnie porównując obie regulacje oraz prezentując swoje stanowisko w temacie wprowadzonych zmian. Dalszą część artykułu stanowi wskazanie instytucji (ujętych w ww. ustawie) oraz omówienie

nie ich zadań w sprawie nowych wycen świadczeń. W rozważaniach tych zostały ujęte zarówno pozytywne, jak i negatywne zmiany obowiązujące od 2015 r. Samo podjęcie tematyki wyceny świadczeń zdrowotnych Autorka ocenia pozytywnie, jednak podkreśla problemy rodzące się podczas analizy szczegółowych postanowień ustawy. Pomimo tego pani Agnieszka Pachciarz w końcowej części swojego artykułu wysnuwa nadzieję, że mądre i prawidłowe korzystanie z postanowień i instytucji taryf świadczeń medycznych pozwoli na stymulowanie rozwoju świadczeń medycznych oraz wspomogą prawidłowe reagowanie na ogólnopolskie priorytety zdrowotne.

Kolejny tekst, *Profilaktyka uzależnień w działaniach samorządu województwa na przykładzie województwa wielkopolskiego. Wybrane aspekty prawne i praktyczne*, został przygotowany przez radcę prawnego Leszka Sobieskiego, pełniącego funkcję Dyrektora Departamentu Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu. Doświadczenia zawodowe Autora przyczyniły się do tego, że artykuł obfituje zarówno w treści czysto teoretyczne, jak i ważne z praktycznego punktu widzenia. Pan Leszek Sobieski podkreśla w swoim artykule wagę problemu, jakim są uzależnienia, jednocześnie zaznacza, że profilaktyka tych uzależnień nie jest tylko kwestią indywidualną, ale również społeczną, co też powoduje zainteresowanie tą tematyką władz publicznych. W czasie lektury tego tekstu poznajemy przejawy uzależnienia, ale również dowiadujemy się przeciwko jakim uzależnieniom prowadzi działania samorządy. Autor zaznaja czytelników z Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2010–2014, podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację, tj. Wydziałem Departamentu Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, działaniami podejmowanymi w tym zakresie oraz opisem samego problemu, jakim jest narkomania. Autor wspomina również o działaniach na rzecz profilaktyki uzależnień w sferze przeciwdziałania alkoholizmowi. Dane statystyczne zawarte w artykule pozwalają odbiorcy artykułu jeszcze lepiej zrozumieć skalę problemu, jakim są uzależnienia.

Ostatni rozdział omawianej książki zatytułowany jest *Prawne i etyczne uwarunkowania promocji usług medycznych*, a jego Autorami są dr hab. Monika Urbaniak oraz dr Rafał Staszewski. Wskazany artykuł składa się z kilku wydzielonych części pozwalających na stopniowe wprowadzanie czytelnika w tematykę problemu. W części dotyczącej zestawienia ze sobą rynku usług medycznych i promocji usług Autorzy wymienili możliwości ewentualnej promocji, jednoznacznie podkreślając, że dla podmiotów medycznych taka działalność promocyjna jest w większości zabroniona i powinna ograniczać się jedynie do obszaru *public relations*. Dalsza część artykułu stanowi pogłębienie tematu poprzez wskazanie polskich regulacji prawnych poruszających tę problematykę. Bardzo ciekawe merytorycznie zagadnienia zawiera podrozdział „reklama a informacja medyczna”. Poprzez przytoczenie wyroków oraz dyrektyw unijnych Autorzy pokazują czytelnikowi, jak bardzo aktualny problem poruszają w swoim artykule i jakie są możliwości podejścia do tej tematyki. Ponadto Autorzy nie omieszkali wspomnieć również o sankcjach prawnych za złamanie zakazu reklamy w tzw. Internecie medycznym oraz etycznym uwarunkowaniu promocji usług medycznych. Czytelnik ma możliwość dokonania analizy porównawczej, ponieważ Autorzy opisali również regulacje prawne dotyczące promocji usług medycznych w innych, wybranych przez siebie państwach. Podsumowując swój artykuł Autorzy wypracowali wspólne stanowisko, w którym zgodnie stwierdzili, że część problemów w tej dziedzinie powodują znaczące przestrzenie dowolności w stanowionym prawie, a także wskazali postulaty *de lege ferenda* dotyczące przyszłościowej regulacji tej problematyki.

Główną zaletą omawianej książki jest rozbudowane grono możliwych odbiorców (lekarze, prawnicy, pacjenci, środowisko medyczne, osoby zainteresowane prawem medycznym), a co się z tym wiąże język dostosowany do każdej z tych grup. Moim zdaniem zarówno dla praktyka mającego częstą styczność z prawem medycznym, jak i dla zupełnego laika w tej dziedzinie, zbiór omówionych wyżej artykułów może stanowić przystępnie źródło informacji, niekiedy skłaniające również do refleksji.

Kolejnym pozytywnym aspektem zauważonym przeze mnie jest mnogość podanych przykładów, statystyk, orzeczeń sądowych oraz poruszenie interesujących, budzących wciąż pewne pytania i kontrowersje tematów, co powoduje, że czytelnik jest świadomy profesjonalnego i rzetelnego podejścia każdego z autorów do omawianego przez niego zagadnienia.

Ola KUŚMIREK

